

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIV TA‘LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI**

MA‘MUN UNIVERSITETI



**ZAMONAVIY PSIXOLOGIYADA
JAMIYATNING DOLZARB MUAMMOLARI:
YECHIMLAR VA ISTIQBOLLAR**

mavzusida Xalqaro ilmiy-amaliy konferensiya

2024-yil 20-21-may

1-qism

TOSHKENT – 2024

Tahririyat hay'ati: A.O.Nurjonov, E.M.Xudoynazarov, D.A.Urazbayeva, M.B.Kalandarova, B.B. Nurullayeva, N.R.Jumaniyozova, X.A.Kasimova, I.K.Jumaniyozova, B.A.Raximov.

Ma'sul muharrir: DSc. D.A. Urazbayeva

Taqrizchilar ps.f.d., prof. Z.T.Nishonova, ps.f.d., prof. D.G.Muxamedova, ps.f. n., dots. B.B. Nurullayeva.

“Zamonaviy psixologiyada jamiyatning dolzarb muammolari: yechimlar va istiqbollar” mavzusidagi xalqaro ilmiy konferensiya maqsadi bugungi kunda jamiyatimizning turli sohalaridagi mavjud muammolarning psixologik tahlili, psixodiagnostikasi, psixokorreksiyasi va psixoprofilaktikasini amaliy imkoniyatlarini aniqlash hamda ularni bartaraf qilishning chora-tadbirlarini ishlab chiqishdan iboratdir.

Konferensiya sho'balari doirasida antropologik psixologiya, akmeologiya, muloqot psixologiyasi, tibbiy psixologiya, rivojlanish psixologiyasi, yuridik psixologiya, surdopsixologiya, tiflopsixologiya, logopediya, inqirozli va xavfli vaziyatlar psixologiyasi, stress psixologiya, pedagogik psixologiya, o'qituvchi psixologiyasi, savdo-sotiq psixologiyasi, ommaviy axborot psixologiyasi, hulq-atvor psixologiyasi, din psixologiyasi sohalariga bag'ishlangan ilmiy- amaliy tadqiqot natijalari aks etgan

Ushbu konferensiya to'plami mazkur yo'nalishda ilmiy izlanishlar olib borayotgan professor-o'qituvchilar, ilmiy tadqiqotchilar, talaba va magistrantlar uchun foydali bo'ladi deb umid qilamiz.

Mazkur to'plamga kiritilgan materiallarning mazmuni, undagi statistik ma'lumotlar va me'yoriy hujjatlar sanasining to'g'riligiga hamda tanqidiy fikr-mulohazalarga mualliflarning o'zlari ma'suldirlar.

Konferensiya o'tkazilishi O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligining 2024-yil 20-mart 76-sonli buyrug'i bilan ma'qullangan.

Ushbu konferensiyasi materiallari Ma'mun universitetining 2024-yil 26-aprel 9-sonli qarori bilan nashrga tavsiya qilindi.

M.Argayl «baxt» atamasini qo‘llash kerak degan g‘oyasidan voz kechmagan holda, subyektiv farovonlik tushunchasini baxtning sinonimi deb atadi. U o‘z izlanishlari doirasida ushbu qarashlariga ma‘lum bir aniqliklar kiritishga harakat qildi. Jumladan, «farovonlik» tushunchasi «baxt» tushunchasiga nisbatan kengroq tushuncha hisoblanadi, chunki «farovonlik» tushunchasi qo‘shimcha obyektiv o‘zgaruvchilarni o‘z ichiga oladi, deya ta’kidlab o‘tdi. Bularga shaxsning «daromad» va «sog‘liq» holatini kiritdi.

Demak, o‘rganilgan materiallar asosida, shaxsning subyektiv farovonlikka erishish yo‘llarini aniqlab olish, shu orqali ulardagi baxtlik darajasini oshirishga erishish muhim masalalardan biridir. Nogironligi bo‘lgan talabalarda subyektiv farovonlikni oshishi ulardagi, hayotdan qoniqish darajasiga ta’sir qilib, olib borayotgan faoliyatlarining rivoji uchun xizmat qilishiga erishish mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI.

1. Алдер Х., НЛП. Современные психотехнологии. СПб: Питер, 2001. 312 с.
2. Набиуллина Р.Р., И.В. Тухтарова Механизмы психологической защиты и совладания со стрессом (определение, структура, функции, виды, психотерапевтическая коррекция). Учебное пособие. – Казань, 2003, С. 44
3. Шайх Муҳаммад Содиқ Муҳаммад Юсуф. Руҳий тарбия – Хулқланиш китоби – Т.: «Hilol Nashr», 2016. – 464 б.
4. Румий Жалолiddин. Ичингдаги ичингдадур. – Т.: Янги аср авлоди, 2013. – 240 б.
5. Diner E. Subjective well-being: Three decades of progress. [Текст] / E. Diner. - Psychological Bulletin. 1999. P.276 – 301.
6. Luhmann M.,Hawkey L.C., Eid M., Cacioppo J.T. Time frames and the distinction between affective and cognitive well-being // Journal of Research in Personality. – 2012. – № 46. – P. 431–441.
7. Compton W. C., Smith M. L., Cornish K. A., Qualls, D. L. Factor structure of mental health measures // Journal of Personality and Social Psychology, 1996. Vol. 71 (2). P. 406-413

KOPING STRATEGIYALARNING PSIXOLOGIK XUSUSIYATLARI

Maxmudova Zulfiya Mexmonovna

*Buxoro davlat universiteti Psixologiya va sotsiologiya kafedrasi dotsenti,
psixologiya fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD),*

Samadova Nilufar Nodir qizi

Buxoro davlat universiteti psixologiya ta’lim yo‘nalishi 3-kurs talabasi

Psixologiyada koping xulq-atvor XX asrning 2-yarmida vujudga kelgan tushuncha bo‘lib, koping xulq-atvor ingliz tilidan tarjima qilinganda “cope, to cope” – “enga olish, bartaraf qilish” degan ma’nolarni anglatadi. Ushbu tushunchani birinchi bo‘lib L.Merfi 1962 yilda bolalardagi krizis (inqiroz) davrida muammoni qanday qilib yengishni o‘rganish sharoitida foydalangan. Koping xulq-atvor muammosi zamonaviy psixologiyaning eng dolzarb muammolardan biridir.

Kundalik turmush tarzida dinamiklik, murakkablik va qarama-qarshiliklar mavjud, shuning uchun inson doimiy ravishda turli ko‘rinishdagi qiyinchilik va qarshilikni yengib o‘tishi, vaziyatga moslashishi, murakkablikka eng yaxshi yo‘l topishi kerak. Bunda inson o‘ziga kerakli barcha resurslardan unumli foydalanishi kerak, bu esa insonning vaziyatga moslashayotganini va ko‘proq yoki kamroq xavfsizlikni his qilishiga olib keladi. Psixologik koping xulq-atvor insonning murakkablashgan qiyin vaziyat talabiga ko‘nikishidan iborat. Yengib o‘tish o‘zida dinamik kognitivlikni hamda shaxs xulq-atvori kuchini namoyon etib, tashqi yoki ichki faktorlarni boshqarishga yo‘nalib unda tahdidli baho yuzaga keladi. Tabiiyki, bu borada ko‘plab ilmiy tadqiqot ishlarini olib borishni talab qiladi. Bu terminni fanga birinchi bo‘lib A.Maslau kiritgan. Umuman olganda, koping xulq-atvor individning hayotiy muammolarni yechishga tayyorgarligi bilan xarakterlanadi.

U o‘zida yenga olish imkoniyatlaridan, muhim vositalaridan foydalanishni namoyon etadi, bu esa stressli xulq-atvorni bartaraf etish bilan tushuntiriladi.

Ko‘pchilik psixolog-mutaxassislarning fikriga ko‘ra, koping xulq-atvorning xilma-xil strategiya va stillari mavjud bo‘lib, jamiyat a‘zolari ulardan hayotiy murakkab va ziddiyatli vaziyatlarda keng foydalanadilar. Koping stillarini tadqiq etgan yetakchi mutaxassislardan biri R.S.Lazarusning fikricha, koping strategiyalarining ikkita global tipi mavjud (stressni bartaraf etish usuli): muammoga mo‘ljall olish, sub‘ektiv mo‘ljall olish:

Muammoga mo‘ljall oluvchi tip - qiyin vaziyatni rasional hal qilishga yo‘nalgan bo‘lib, ularning xulq-atvorida holatni mustaqil tahlil qilishga, boshqalardan ko‘mak olishga, boshqa manbalardan ma‘lumot topishga nisbatan moyillik kuzatiluvchi tip egalaridir;

Subektiv mo‘ljall oluvchi tip - stressni yengishda vaziyatni emotsional hal qiladilar, ularda aniq vazifani bajarishga, muammo haqida o‘ylashga mutlaqo xohish-istaklari bo‘lmaydi, ular o‘zlarining g‘am-qayg‘ularini salbiy his-tuyg‘ulari bilan kompenssiya qilib, spirtli ichimlik iste‘mol qilish, uyqu, ovqat vositasida chiqaradilar. Ular o‘zlarining hissiy muvozanatlarini tiklashda passiv strategiyalardan jadalroq foydalanadilar, mabodo insonda bu borada hech qanday tushunchaga, tasavvurga ega bo‘lmasa yoki mavjud imkoniyatlaridan foydalana olmasa stressor bosimi pasayadi [1].

Hammamizga ma‘lumki, “hayotiy muammolarni yengish” tushunchasining o‘zi ham ko‘plab mazmunni kasb etadi. Birinchi navbatda bu doimiy o‘zgaruvchi jarayondir. T.Uills va S.Shifman bu jarayonni uch bosqichga bo‘lish mumkin deb hisoblaydilar.

Birinchi bosqich - ogohlantirish. Bu bosqichdagi faoliyatda inson hayotiy negativ holatni bartaraf etish orqali yana bir sodir bo‘lishi mumkin bo‘lgan muammoni oldini oladi;

Ikkinchi bosqich - muammoni to‘g‘ridan-to‘g‘ri hal qilish. Bunda aniq muammoni hal qilishda kognitiv va xulq-atvor kuchidan foydalaniladi.

Uchinchi bosqich - inson voqea natijalariga tanqidiy munosabatda bo‘ladi. Ushbu bosqichning maqsadi - o‘ziga oladigan zarbalarni kamaytirib, oldingi normal holatiga tezroq qaytishdan iborat. Bu tiklanish bosqichi hisoblanadi.

“Koping” soʻzini kengroq talqin qilganda, oʻziga subʻektning barcha oʻzaro taʼsirini aks ettirib, u ichki yoki tashqi vazifalari bilan xarakterlidir. Muammoli vaziyat talabidan ishgʻol etish yoki yumshatishga urinish oʻrni chetga olish yoki moslashish orqali amalga oshiriladi. Qoʻshimcha sharoitda esa tashqi va ichki vazifalar oʻzida koping tuzulmasini oʻzlashtirib shu orqali subʻektga psixologik xarakteristika beriladi va undan farqli oʻlaroq unga moslashadi.

Psixologik himoya hamda koping xulq-atvor hususiyatlarini qiyosiy oʻrganish baʼzi bir mualliflar tomonidan toʻgʻridan-toʻgʻri yondashilib, koping xulq-atvor anglanmagan himoyaning anglangan varianti sifatida baholanadi. Boshqa mualliflarning fikriga koʻra, himoya mexanizmlari va koping xulq-atvor oʻrtasidagi aloqa anchayin murakkab. Koping xulq-atvor anchayin keng maʼnodagi tugʻma hususiyat boʻlib u oʻzida anglangan va anglanmagan himoya texnikalarini aks ettiradi [2].

R.Lazarus koping xulq-atvorga passiv psixologik himoya sifatida qarab, himoya mexanizmlari hamda koping mexanizmlari oʻrtasidagi parametrlarni differentsiatsiyalab, belgilab chiqqan:

1) **Vaqtinchalik yoʻnalganlik.** Himoya qoidasiga binoan vaziyatni “hozir” hal qiladi, aktual vaziyat keyingi vaziyatga hech qanday aloqasi boʻlmaydi, yaʼni, aktual psixologik himoya aktual psixologik komfortga xizmat koʻrsatadi;

2) **Instrumental yoʻnalganlik.** Bunda himoya faqatgina oʻzi haqida “oʻylaydi”, agar uning qiziqishlari tevarak-atrofga yoʻnalganda ham u birinchi navbatda oʻzining qiziqishlarini muhokama qiladi;

3) **Maqsad-funksiyali ahamiyati.** Bunda mexanizm atrof-muhit va insonlar bilan munosabatlardagi buzulishlar funksiyasini nazorat qila oladimi (koping xulq-atvor) yoki, faqat emotsional holatni nazorat qilish funksiyasini amalga oshiradimi (himoya mexanizmlari);

4) **Boshqaruvning modalligi.** Maʼlumotlarni qidirishdagi harakatning oʻrni toʻgʻridan-toʻgʻri amalga oshadimi, refleksiya (koping xulq-atvorga aloqador) yoki bosim ostida vujudga keladimi va h.k.

Psixologik himoya va anglangan koping strategiyalarini chegaralash uchun V.A.Tashlikov analiz sxemasini quyidagicha talqin qiladi:.

1. **Inersiallik.** Psixologik himoya mexanizmi rigid (statik) vaziyat talabiga moslashmagan. Oʻz-oʻzini nazorat qilishning anglangan texnikasi esa plastik va vaziyatga moslashgan boʻladi.

2. **Bevosita va kechiktirilgan effektlar.** Psixologik himoya mexanizmlari yuzaga kelgan hissiy zoʻriqishni imkon qadar jadalroq kamaytirishga harakat qiladi. Inson oʻzi anglagan nazoratdan foydalanish orqali esa balki koʻproq qaygʻurishga va hattoki baʼzida siqilishga olib kelishi ham mumkin.

3. **Taktik va strategik effektlar.** Psixologik himoya mexanizmlari “kaltabinlik”, (“shu yerda va hozir” prinsipiga koʻra) faqatgina soʻzlashuv jarayonidagina zoʻriqishni bartaraf mumkin, bunda koping strategiyalari ehtimoliy hisobida qaraladi.

4. **Obʻektiv vaziyatni idrok qilishdagi turli oʻlchovlar.** Psixologik himoya mexanizmlari haqiqiy holatni notoʻgʻri idrok qilishga olib keladi. Oʻz-

o'zini nazorat qilish real idrok hamda o'ziga ob'ektiv munosabatda bo'lish qobiliyati bilan aloqador.

Mutaxassislarning qayd qilishicha, "koping strategiyadan himoya avtomatizmining asosiy farqi koping strategiyalari birinchi ishga tushganida anglanmagan bo'lib, undan foydalanish jarayonida anglanganlik darajasiga o'sib o'tadi" [3, 52]. I.M.Nikolskayaning ta'kidlashicha, koping xulq-atvor bu - "moslashuv, maqsadga yo'nalgan va anglangan potensial harakat" [3, 51].

G.S.Koritovanning fikriga ko'ra [4, 78] - koping xulq-atvor va himoya mexanizmlarining o'zaro aloqasi bu ikki jarayon umumkoping - "himoya stili" deb nomlangan. Koping - shaxs faoliyatini qo'llab-quvvatlab shaxs resurslari va talablar o'rtasidagi muvozanatni saqlashga xizmat qiladi. Psixologik himoyaga esa, barvaqt yuzaga keluvchi, shu bilan bir qatorda anchayin barqaror bazisli asosida tipologik hususiyatlarni shakllantiruvchi emotsional dinamik shaxs yo'qotishidir.

Psixologik tahdidli vaziyatlarga yana bir maxsus javob reaksiyalaridan biri bolalar ritualizm formasi sanaladi. Bu psixik buzilishning beshikast namoyon bo'lish simptomi orqali yoki xulq-atvorning anglangan konstruktiv strategiya formasida o'z ifodasini topishi mumkin.

Intellectual strategiya esa o'smirlarda nazariy jihatdan bosqichma-bosqich rivojlanib, u esa o'z navbatida abstract-mantiqiy tafakkurga o'sib o'tadi.

Katta o'smirlik yoshida inson ichki zo'riqlashlarni yengishning aniq mexanizmidan foydalanishni o'rganadi va ularning bu usulidan kattalar ham doimo foydalanadilar. Sekin-asta o'smir qiyin vaziyatdan qochishdan ko'ra uni tahlil qilib, mantiqiy mushohada qila boshlaydi. Ba'zida o'zining tengdoshlari orasidagi shaxslararo munosabatda o'smir turli eng qiyin murakkabliklar hususida bahs yuritishni va shu orqali ba'zi muammolarini hal qilishni xohlaydi.

Shuni qayd qilish lozimki, o'smir zo'riqlash, diskomfort, stress kabilardan himoya vositasini izlaganda ko'pincha addiktiv (tobe) xulq-atvor strategiyasiga oshiqadi.

O'smirlar uchun addiktiv xulq-atvor qiyinchilikni bartaraf qilish xususiyati bilan xarakterlidir. Bu ular uchun shartli gedonistik bag'ishlovchi ustanovkadir. Shuning bilan bir qatorda bunday o'smirlarda ko'pincha yashirin noto'liqlik kompleksi kuzatilib, u kayfiyatning tez-tez o'zgarib turishi, ishonchsizlik, vaziyatdan qochish, o'z qobiliyatiga ishonmaslik tarzida namoyon bo'ladi. Yana bunday o'smirlar atrofdagilarda ijobiy taasurol qoldirishga haddan ortiq intiladilar.

O'smirlik davrida yenga olish strategiyalarining asosiy jabhalarini tahlil qilishda shuni kuzatishimiz mumkinki, o'smir vaziyatga mos optimal qarorlar qabul qilishni, izlashni inqirozli vaziyatda qobiliyatlari rivojlanayotganda katta insonlar singari hayotiy tajribasi oshib borgan sari vujudga keladi. Yenga olish strategiyalarini tanlashdagi muhim aspektlaridan biri qaror qabul qilishdan oldin bola kognitiv qobiliyatlariga bog'langan holda o'zining muammolariga chuqur rasional tafakkur orqali yondashib, ularni bartaraf qila oladi.

ADABIYOTLAR

1. Lazarus R.S. Transactional theory and research on emotions and coping / Lazarus R.S. and Folkman S // European journal of personality, 1987. - № 1. - P. 141-169 s.

2. Stoikov, I.D. Analiz zamitnix proyavleniy lichnosti. / I.D. Stoikov. - Diss... kand. psixol. nauk. - M., 1986. - 160 S.

3. Granovskaya, R.M., Nikolskaya I.M. Zamita lichnosti: psixologicheskie mexanizmi. / R.M. Granovskaya, I.M. Nikolskaya. - SPb.: Znanie, 1999. - 352 S.

1. 4. Maxmudova Z.M., Olimov L.Ya. O'smirlarda ekstremal vaziyatlarda psixologik himoya mexanizmlarini shakllantirish. Monografiya. "Buxoro viloyat bosmaxonasi MChJ" nashriyoti. Buxoro. 2021. -B. 160.

2. Maxmudova Z.M., Olimov L.Ya. Psychodiagnostics. O'quv qo'llanma. "Turon zamin ziyo" nashriyoti. Toshkent 2014. -B. 298.

3. Olimov L.Ya. Psixodiagnostika va psixometrika asoslari. Darslik. "Durdona" nashriyoti. Buxoro. 2021. -B. 747.

4. Olimov L.Ya. Umumiy psixodiagnostika. "Durdona" nashriyoti. Buxoro. 2020. -B. 1103.

5. Olimov L.Ya., Maxmudova Z.M. Psixodiagnostika va eksperimental psixologiya. o'quv qo'llanma. "Turon zamin ziyo" nashriyoti. T. 2020. -B. 820.

6. Olimov L.Ya., Nazarov A.M. Xulqi o'gishgan bolalar psixologiyasi. O'quv qo'llanma. "Tafakkur avlodi" nashriyoti. Buxoro. 2020. -B. 490.

7. Olimov L.Ya., Maxmudova Z.M. O'smirlarda psixologik himoya mexanizmlarining namoyon bo'lishining o'ziga xosligi. Psixologiya ilmiy jurnali. 2021 yil, 4 son 103-112 b.

8. Olimov L.Ya., Maxmudova Z.M. Psixologicheskie mexanizmi deviantnogo povedeniya. Psixologiya XXI veka. Yaroslavl., 2020. -S. 125-127.

9. Olimov L.Ya., Maxmudova Z.M. Stressli vaziyatlarda psixologik himoya mexanizmlari va koping xulq-atvor namoyon bo'lishining ijtimoiy psixologik xususiyatlari. Psixologiya. Uchrediteli: Buxarskiy gosudarstvenniy universitet, 31-38.

10. Olimov L.Ya., Maxmudova Z.M. Stressli vaziyatlarda psixologik himoya mexanizmlari va koping xulq-atvor namoyon bo'lishining ijtimoiy psixologik xususiyatlari: stressli vaziyatlarda psixologik himoya mexanizmlari. Psixologiya ilmiy jurnali. 2020 yil, 4 son 109-115 b.

AFFILIATSIYA MOTIVATSIYASI - YOSHLAR O'QUV MOTIVLARINI SHAKLLANTIRUVCHI OMILI SIFATIDA

*Norkulova Nargiza Tashpulatovna,
psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD),
Toshkent amaliy fanlar universiteti "Psixologiya" kafedrasi dotsenti*

Yoshlarni jamiyatdagi ijtimoiy faolligini oshirishda, hayotdagi rolini, o'rnini aniqlashda ma'naviy omilning o'rnini kattadir. Buni ilmiy-nazariy jihatdan asoslab berish va amaliyotda ma'naviy yetuk yoshlarni yetishtirib berishga mo'ljallangan dasturlarni ishlab chiqish hozirgi kunning o'ta murakkab va dolzarb

MUNDARIJA

I-SHO‘BA. PSIXOLOGIYADA SHAXS MUAMMOSI

Urazbayeva D.A. Onkologik bemorlarning ijtimoiy-psixologik xususiyatlarini tadqiq qilish zarurati.....	5
Ibraimov X.I. Zamonaviy jamiyatda inklyuziv ta'lim muammolari va rivojlaniш istiqbolлари	8
Akramova F.A. Oila barqarorligiga shaxslararo munosabatlar ijtimoiy psixologik omil sifatida.....	12
Nishanova Z.T. Zamonaviy tadqiqotlar va ularda kўp uchraydigan hatolar.....	15
Karpinskiy K.B. Psixologicheskaya karakteristika Tsennostnogo otnosheniya k detyam.....	18
Xazova S.A., Ruqaviшnikova D.P. Svyaz otnosheniya k bolezni i emotsionalnogo sostoyaniya zhenshin, perenesshix khirurgicheskoe vmeshatel'stvo po povodu raka molochnoy zhelezы.....	21
Krzysztof Sawicki Positive youth development as the preventive perspective for work with adolescents – assumptions, implementations and challenges.....	24
Silina E.A., Kryukova T.L. Sotsialnyye predstavleniya o nasiliyi v otnosheniyaх partnerov	29
Parfёnova Tatyana Vyacheslavovna. Psixologicheskkiye mexanizmy i zakonοmernosti lichnostnyx izmeneniy kosvennyx svideteley ekstrernal'nogo makrosotsial'nogo sobytiya.....	34
Abdurasulov R.A. O‘smir sportchilarning stress holatidan chiqishida koping-strategiyaning ahamiyati.....	38
Boboeva S.B., Sobirova A.A. Potentsialnyye vozmozhnosti obrazovaniya v formirovaniyi kreativnyx sposobnostey studentcheskoy molodёzhi.....	42
Nurullayeva V.B. O‘smir va o‘spirinlik davrida emotsional barqarorligining rivojlanishi.....	45
Raximov B.A. Professor-o‘qituvchilarning kasbga yetukliligi xususiyatlarining psixologik tahlili.....	47
Qodirov M.S. Shaxsning psixologik portretini shakllantirishda innovatsion usullardan foydalanish.....	50
Matchanova D.Y. Yetuklik yosh davridagi insonlarda g‘azab xissining namoyon bo‘lish xususiyatlari	53
Akbaraliyeva A.T. Kasbiy-shaxsiy identifikatsiya shakllanishining psixologik xususiyatlari.....	60
Abduraximova Sh.R. Talabalarning o‘quv faoliyatida stressga bardoshlilikning ijtimoiy-psixologik jihatlari	63
Sobirov Y.E. O‘smirlarda xavotirlanish namoyon bo‘lishi va uni bartaraf etishga doir nazariy yondashuvlar tahlili	66
Matyakubova Sh.O. O‘smir shaxsining rivojlanishida ustanovkalarining ijtimoiy psixologik xususiyatlari	70

Yusupjonova I.A. Talabalarda kasb tanlash motivatsiyasi shakllanishining nazariy metodologik asoslari.....	73
Qozoqova I.I. O‘smir talabalarda tolerantlik tafakkurini shakllantirishning ijtimoiy-psixologik muammolari.....	77
Raxmanova D.F. Ta’lim jarayonida inspektor-psixolog kasbiy kompetentligini shakllantirishning ijtimoiy-psixologik xususiyatlari	80
Салохиддинова Г.А. Психологический анализ этнического сознания в воспитании личности	83
Джумабаева М.Б. Влияние стиля общения на взаимодействие взрослого и младшего подростка.....	88
Abdullayeva D.Q. Bugungi zamon psixologiyasida shaxs dunyoqarashini rivojlantirishning o‘ziga xos muammolari	91
Rustamova G.X. O‘spirin shaxsining rivojlanishida yetakchi faoliyatning psixologik ahamiyati	95
Нишанова З. Я. М.Г.Давлетшин илмий мактаби	98
Abdulmahmudov I. A. Kommunikativ qobiliyatlar rivojlanishining o‘smirlik davriga xos psixologik xususiyatlari	100
Насриддинов Ч., Рахимова Л. Шахс камолотида психологик билимларнинг ўрни	103
Kudratov A.I. Zamonaviy shaxs ehtiyojlarining ijtimoiy- psixologik omillari ..	108
Iskanderova S.A. Talabalik davrida hayot strategiyalar shakllanishining psixologik shartlari	111
Inamov A.K. Ichki ishlar xodimlarining kasbiy adaptatsiyasini shakllantirishning psixologik xususiyatlari	114
Shomurodov I.X. Ekstremal vaziyatlarda shaxsning psixologik himoya holatida amaliy yordam ko‘rsatish mexanizmlari	117
Ataxanova L.E. Yetuklik davridagi pedagoglarning pedagogik faoliyatida kasbiy kuyish sindromining ilmiy-nazariy o‘rganilganligi	120
Fayziyeva N. S. Small school age of students psychological features.....	122
Avlakulov B.R. Yoshlarda liderlik va yetakchilik ko‘nikmanalarini rivojlantirishning psixologik xususiyatlari.....	124
Najmiddinova M.Sh. Shaxsning kutilmagan vaziyatlarda fikrlashning noan’anaviy yondashuvining ahamiyati	127
Сулейманова Т.Г. Особенности психологической профилактики невротических состояний у детей	129
Аскарова Г., Гришина П. Развитие человека как личность.....	133
Sobirov J.A. Psixologiyada shaxs muammosi	136
Kurbanova N.F. Bolalik davridagi inqirozli holatlar: giperfaollik sindrom	140
Nurmatov N.N. Important aspects of frustration tolerance in person	144
Qodirova Z.O. O‘smirlik davrida psixologik muhofaza imkoniyatlari.....	146
Niyazmetova Sh.M. “Kasbiy stressning kelib chiqish sabablari va emotsional holatlari mavzusi yuzasidan”	149
Абдуганиева Д.А. Эмоции как базовый компонент в жизни личности	152
Baratullayeva D.H. Yolg‘izlikda stress.....	155
Ахмедова М.Х., Ахмедова М.Қ. Взаимосвязь психики человека и языка..	157

Umaraliyeva H.F. O‘smirlardagi tajovuzkorlikning kelib chiqish sabablari va korreksiya qilish usullari	161
Najmiddinova M.Sh. Shaxsning kutilmagan vaziyatlarda fikrlashning noan’anaviy yondashuvining ahamiyati	167
Kurbaniyozova R.Y. Keksalik davridagi shaxsning psixologik xususiyatlari....	168
Abdullayeva N.T. Talabalardagi stress holati muammo sifatida.....	171
Rahmonova D.O‘. O‘smir shaxsining shakllanishida emotsional intellektning psixologik xususiyatlari.....	173
Ataboyev N.I. Keksalik davrida yuzaga keladigan ruhiy ijtimoiy o‘zgarishlarning shaxs hayotidagi ahamiyati	177
Nazaraliyeva M.X. Shaxsda tolerantlik namoyon bo‘lishi muammosini o‘rganishdagi psixologik yondashuvlar	179
Abduqahhorova G.A. Deviant xulq-atvorni keltirib chiqaruvchi psixologik omillar va deviant xulq profilaktikasi	182
Худайбердиева Х.К. Основные факторы, обеспечивающие развитие потенциала молодежи	185
Azatova Ch. Trening va unga tegishli eng asosiy tushunchalar o‘rni	189
Sodiqova I. B. Bolalar va o‘smirlardagi agressiv xulq-atvorning kelib chiqish sabablari.....	191
Axmedova Sh.A. Bo‘lajak pedagoglarda kasbiy identiklik ko‘nikmalari rivojlanishining o‘ziga xos psixologik talqini.....	196
Сабирова К.С. Психологические особенности человека в период поздней зрелости	199
Jumamurodova U.M., Qurbonov M.O. Shaxs shakllanishiga ta’sir qiluvchi omillar.....	202
Rustamova M.N. Keksalik davrida yolg‘izlik hissini namoyon bo‘lishining o‘ziga xos xususiyatlari	204
Atamuratova Z.I. O‘smir va o‘spirinlarda aybdorlik hissi namoyon bo‘lish xususiyatlari o‘rganilishi	206
Jasurova N.H. O‘smirlardagi hulq-atvorning ijtimoiy psixologik asoslari	209
Қаршибоева Г.А. O‘smirlarda suitsidal xulqning namoyon bo‘lish shakllari...	212
Qodirova M.K. Konflikt va himoya mexanizmlari	215
Masharipov Y. Таълим жараёнида талабаларнинг рухий ҳолатини бошқариш муаммолари.....	219
Turdieva S.A. O‘smirlik yoshi davrining ijtimoiy psixologik jixatlari	221
Qurbonboyev A.N., Jalilova S.A. O‘smirlik davrida muvaffaqiyat va omadsizlikni anglashning psixologik xususiyatlari	224
Zokirova M.A., Qurbonboyev A.N. Pedagoglarda oila va kasb muvozanati namoyon bo‘lishining psixologik talqini	226
Eshmonov O. O‘smir sportchilar faoliyatida stressdan chiqishda frustratsiya holatining ta’siri	229
Atamuratova F.B. Shaxsni shakllantirish bosqichida o‘smir o‘quvchilarning psixologik salomatligini mustahkamlash	231
Ачилова М.М. Педагогларда эмпатия ҳиссини ривожлантириш билан боғлиқ этнопсихологик ёндашувлар	234

Matchanova N. T. Xorijiy talabalarda akkulturatsiya muammosi	238
Djalalova M.A. Maktabgacha yosh davri bolalarining antropometrik belgilari va ruhiy salomatligiga aloqadorlik jihatlari, amaliy natijalari tahlili.....	242
Djurakulova D.F. Shaxsda aybdorlik hissini yuzaga keltiruvchi omillar	247
Ахматова Г.Х., Axmatova G.X. Shaxs moslashuvi va rivojlanishi xususiyatiga ta'siri.....	251
Kuchkarova F.X. Shaxsning o'zini-o'zi anglashi o'z-o'zini boshqarishini rivojlantirishning asosi sifatida	254
Berdiyeva L.N. Bolani psixik jihatdan kamol topib borishi jarayonlari.....	258
Zakirova M.S., Jigitali N. Maktabgacha yosh davrida o'z-o'zini anglashning psixologik xususiyatlari.....	261
Babajanov M.U. Shaxsda diqqatni rivojlantirishning boshqa jarayonlarga bo'lgan ta'sirini o'rganish	264
Бекмуродова Д.П. Мактабгача ёшдаги болаларни мустақил фикрлашга ўргатишнинг назарий ва амалий аҳамияти.....	267
Radjabov A.A. Sportchilar faoliyatidagi stressli holatlarni psixodiagnostika va psixokorreksiya qilish bosqichlari va qo'llanilgan metodlar tavsifi	274
Yuldashev S. R., Maxmutboyev R. Sh. Shaxsdagi turli maqsadlar yo'lida agressiv xulq-atvorning namoyon bo'lish belgilari.....	278
Mo'minov D.M. O'smirlarda kasb tanlash motivlariga ta'sir etuvchi omillarning psixologik tahlili	281
Olimjonov O.O., Usmanova S.A. Yoshlarda mas'uliyat hissini shakllantirish muammolari.....	284
Tursunova D.Z. Pedagogik muammo sifatida gospital ta'limda o'quvchi shaxsiga yo'naltirilgan o'quv jarayonini tashkil etish	287
Alimova U. R., Abduvakilova M. A. Z.Freyd, B.Siknner, A.Maslou K.Rodjerslar tomonida shaxs psixologiyasiga berilgan yondashuvlari va fenomen jihatdan o'rganilishi.....	291
Sadikova U.B. Psixologiya yo'nalishi talabalarida kasbiy kompetensiya	293
Saidova Y.A. O'smirlarda tasavvurida kelajakka ishonch hissining namoyon bo'lish mexanizmlari.....	295
Sharipova Sh.Sh. O'smir shaxsi xulq atvorining psixologik xususiyatlari.....	298
Khalilova S.N. Social-psychological characteristics of communicative competence of future practicing psychologists	300
Usmonova N.R., Sadiraliyeva N.K. Ish stressiga sabab bo'luvchi omillar.....	303
Xolmatova M. O'smirlarning sevgi va do'stlik hissi xususiyatlari	307
Mullaboyeva N.Sh., Rustamova T. Yetuklik yoshida yolg'izlik muammosi	310
Yuldasheva M. B. Yolg'izlik hissining ifodalanish xususiyatlari	313
Zaripova S.S., Zaripova F.S. O'smirlarda muloqotmandlik shakllanishining metodologik asoslari.....	316
O'ljabayev A., Askarova N.A. O'quvchilarda xavotirlanishning psixologik xususiyatlari.....	319
Bekchanova D. Sh. Maktab psixologi ishida shaxsni kamol toptirish masalalari.....	322

Darvishxojayev X.A. O‘smirlik davrida yolg‘izlik hissini keltirib chiqaruvchi omillar.....	324
Ro‘ziyev U.M. Xavotir va ijtimoiy fobiya holatlarining namoyon bo‘lishi.....	326
Kasimova X.A. Psixologiya sohasida subyektiv farovonlikni o‘rganishning asosiy nazariy yondashuvlar.....	333
Maxmudova Z.M., Samadova N.N. Koping strategiyalarning psixologik xususiyatlari.....	336
Norkulova N.T. Affiliatsiya motivatsiyasi - yoshlar o‘quv motivlarini shakllantiruvchi omili sifatida.....	340
Askarova N.A. Bolalarda psixogen buzilishlarni keltirib chiqaruvchi omillarning o‘rganilganligi	344
Нарзикулова Ф.Б., Рахиммирзаев С.Б. Анализ особенностей формирования профессионально - имиджевого потенциала современного педагога через эмпирические методы исследования.....	347
Olimov L.Y. Vizual psixodiagnostikaning sud-psixologik ekspertiza jarayonidagi ahamiyati	351
Olimov L.Y., Roziqova M. F. Qiyofa psixodiagnostikaning sud-psixolog ekspertisi faoliyatidagi ahamiyati	355
Axmedov B.T. Sevgi inson xayotining mazmuni va umuminsoniy qadriyati sifatida	359
Tajibayeva O‘.A. Psixologiyada farovonlik muammosining tadqiq qilinishi	363
Achilova M.M. Pedagoglarda empatiya hissini rivojlantirish bilan bog‘liq etnopsixologik yondashuvlar.....	365
Allayarov D.R. Shaxs taraqqiyotida jismoniy mashqlarning o‘ziga xosligi	369
Sobirova K. Keksalarda ruhiyatini o‘ziga xos psixologik xususiyatlari	372

II-SHO‘BA. IJTIMOIIY PSIXOLOGIIYA: SHAXS VA JAMIYAT MASALALARI

Galdiyeva M.D. Yoshlarini milliy ruhda tarbiyalashning ijtimoiy-psixologik jihatlari.....	374
Xudoyqulova G.B. Guruhlar va jamoalarga psixologik xizmat ko‘rsatishning ijtimoiy-psixologik ahamiyati	376
Yangiboyeva D.R. Ko‘p bolali oilalardagi o‘smirlar deviasiyasining psixologik prevensiyasi	380
Bobojonova Z. Delinkvent axloqli bolalarga psixologik yordam ko‘rsatish.....	383
Nurmatov A.N. Ijtimoiy tarmoqlarda soxta yangiliklarni psixologik ta‘sirini ko‘rish: uchinchi shaxs ta‘siri gipotezasini qo‘llash	384
Sa‘dullaeva M. Ta‘lim tizimida zo‘ravonlik tasavvurlarining namoyon bo‘lishi.....	387
Разакова Р.С. Основные социально-психологические средства адаптации личности к семейной жизни	389
Odamova O.K. Psixologik xizmatda kasbiy xususiyat va fazilatlarining tahlili..	392
Otanazarova M. Oilaviy konfliktlar va ularning psixologik xususiyatlari	395

Nazarova M.M. Chet ellik talabalarning o‘zbekiston ta’lim tizimiga ijtimoiy-psixologik integratsiyalashuvining o‘ziga xos xususiyatlar.....	397
Sultanmurodova Z.Sh. Oilaviy hayotda tolerantlikning muhim ahamiyati	400
Boyqulova M., Husenova.M.Q. Oilani o‘rganishning psixologik metodlari	403
Axmatjonova X.K., Boyqulova M. Oila psixologik tadqiqot birligi sifatida.....	405
Aqnazarova O. R. Oila mustahkamligida qaynona va kelinning roli	407
Xayitbayeva G.F. Oilada ota–onalik ustanovkalarining psixologik xususiyatlari.....	410
Rahimova G. Shaxslararo munosabatlarning oila negizida ijtimoiylashuvining psixologik xususiyatlari.....	413
Amongaldiyeva I.R. Guruhlarda shaxs liderlikining namoyon bo‘lishi	415
Mirzabdullayeva D. Psixologik treninglarni amaliyotga tadbiq etishning o‘ziga xos xususiyatlari	417
Нахалбоева Н.Т. Оилада фарзанд тарбиясини шакллантиришнинг ижтимоий-психологик масалалари.....	420
Abduvalieva N. N. Oilada qizlarni muloqot madaniyatiga tayyorlashda onalarning roli	424
Razakova R.S. Sharq mutafakkirlari nazdida oilada o‘spirinlar ma’naviy-axloqiy tarbiyasida milliy qadriyatlar va ma’naviy merosning o‘rni.....	426
Tillayeva N. Ayollarga nisbatan oiladagi tazyiq va zo‘ravonlik holatlari	430
Xusanbayeva Z.M. Oilada otaning farzandlar tarbiyasiga ta’sirining psixologik xususiyatlari.....	436
Abayev A.A. Ekstremal va favqulodda vaziyatlarda psixologning vazifalari	439
Александр А. Максименко, Ольга С. Дейнека. Оправдание системы у россиян с разным уровнем порицания коррупции	445
To‘raqulov L.T. O‘zbekistonda oilaviy bolalar uylarining tashkil topishi va uning afzalliklari.....	447
Amonxonova Y.A. Oilaviy muammolarga psixologik yondashuv	450
Нахалбаева Н.Т., Қаршибоева Г.А. Проблема педагогического конфликта в педагогическом процессе	453
Sangirova N.S. Oiladagi mojarolar	456
Собиров А.Б. Ижтимоий психологик билимдонлик самарали муомаланинг мухим омили	459
Аскарова Г., Абдуллина А. Механизмы формирования стереотипов о других людях на основе социальных категорий и их влияние на межличностные отношения.....	462
Аскарова Г., Азаркова М. Влияние интернета на личность и общества....	466
Askarova G.O‘., Abdullayev R.R. Bolaning ijtimoiylashuvida ota – ona va jamiyatning o‘rni	469
Eshchanova N.M. Oilaviy nizolar psixologiyasi	472
Majidov J.B. Gender stereotiplarning ijtimoiylashuv jarayoniga ta’siri	475
Matkarimov I. M., Masharipov A.A. Mahalla institutini rivojlantirish va “mahalla yettiligi” ishini samarali tashkil etish	480
Usmonova M.S. Oila ijtimoiy tizim sifatida	482

Холназарова М.Х. Имом Бухорийнинг “ал-адаб ал-муфрад” асарида онага бўлган муомала одоби борасида.....	485
Аскарова Г., Шапранова М. Проблема неполноценной семьи и ее влияние на личность	489
Rustamova M.R. Noto‘liq oilalarda ona va farzandlarning ijtimoiy-psixologik munosabatlari	492
To‘xtamatova Nargizaxon Abdullaevna. Qizlarini oilaga tayyorlashning dolzarb masalalari.....	495
Qurbanova S.T. Oilada sibling munosabatlarning namoyon bo‘lishi.....	499
Toshtemirova. N.I. Oiladagi ijtimoiy muhitning o‘smir tarbiyasiga ta’siri	503
Abduqahhorova G.A. Shaxs ijtimoiylashuvi va ijtimoiy ustanovkalar	506
Qurbanova Sh B. Gender psixologiyasi va uning namoyon bo‘lishining psixologik xususiyatlari.....	510
Axmedova L.K. Shaxslararo munosabatlarda imperativ muloqotning ijtimoiy-psixologik asoslari	514
Bobirov D.B. Milliy gvardiya xodimlarining jamoatchilik bilan ishlash jarayonini tashkil etishning psixologik jihatlari	518
Toshpulatova S. Guruhiy ishlash metodlarining mohiyati	520
Avazyazova D.Sh. Xorijiy talabalarning oliy ta’limga ijtimoiy-psixologik moslashuvi diagnostikasi.....	522
Abdugapparova S.U. Sog‘lom shaxs hayotida psixologik xizmatni o‘rni	525
Abdullaeva A.R. Jamiyat rivojida oila muhitining tutgan o‘rni	529
Baratova N.T. farzand tarbiyasi – sog‘lom turmush tarzi garovidir	532
Djuxonova N.X. Qizlarni oilaga tayyorlashda etnik stereotiplar va psixologik ustanovkalarining o‘rni.....	537
Sirojiddinova. F.X. Globallashuv ta’sirida o‘smirlar xulq - atvorida yuzaga keladigan o‘zgarishlar	540
Zaynobidinov J. Identifikatsiya va taqlid qilish maktabgacha yoshdagi bolalar ijtimoiylashuvining psixologik mexanizmlar sifatida.....	542
Komilova A. S., Cho‘tboyeva G. Nikoh motivlari	544
Bekkiyeva N. R., Berdiyeva G. A. Soxta diniy axborotlarning o‘smir ruhiyatiga psixologik ta’siri	548
Normamatova N.A. Talaba yoshlarda nikoh oldi yetuklikni shakllantirishning ijtimoiy psixalogik jihatlari	550
Ganiyeva M., Ilyosjonov Sh. Voyaga yetmagan o‘smirlar xulq-atvorini shakllantirishga qaratilgan faoliyatning psixologik mohiyat ziddiyatlari.....	553
Omonova O.Sh. O‘zbek oilalarida er-xotin o‘rtasidagi nizolar, uning sabab va oqibatlarining psixologik tavsifi.....	557
Vaxabova O‘.T. Axborot muhiti va globallashuv sharoitida ijtimoiy-xulq - atvor normalari modelining psixologik jihatlari	559
Qodirova Z.O. Bo‘sh o‘zlashtiruvchi o‘quvchilar bilan ishlashda maktab psixologining roli	562
A’lokhon Ruziboeva. The impact of advertising on the human psyche	564
Sobirov F.E., X.Z. Talabalarda liderlik qobiliyatlarini shakllantirishning ijtimoiy-psixologik xususiyatlari.....	566

Soliyev F.S. Shaxslararo munosabatlarda namoyon bo‘ladigan ijtimoiy xulqga doir psixotiplar talqini	568
Sultonov O.S. Sharq va g‘arb ta‘lim tizimida yoshlar mas‘uliyatiga doir ijtimoiy-falsafiy qarashlar definitsiyasi.....	571
Maxamadjonov J. Talabalarni psixologik hayotga tayyorlashning pedagogik-psixologik imkoniyatlarini kengaytirish	575
Nomozova R.O. Xotin-qizlar huquqlarini shakllantirishning psixologik strategiyalari	580
Xursanov O. Oilaviy nizolarning o‘smir shaxsi ongiga ta‘siri	582
Mamasadikova N.O. O‘spirinlardagi aybdorlik xissining shaxslararo munosabatlarga ta‘siri	585
Amirjanova K. Z., Askarova N.A. O‘smirlarda suitsidial xulq-atvor psixoprofilaktikasi	588
Arakulov G.T. Oilada farzandlar o‘rtasidagi munosabatlarga psixologik yondoshuv.....	591
Axmedova M.E. Noto‘liq oilada bola shaxsi shakllanishida mavjud muammolar va ularni bartaraf etishning ijtimoiy psixologik mezonlari	594
Musayev U.S. Stress holatidan chiqishning ijtimoiy-falsafiy tahlili.....	597
Babajonov Y.N. Ibn sinoning ijtimoiy-psixologik va axloiiy qarashlari.....	600
Kalandarova M. B. Perinatal psixologiyada psixologik xizmat masalalari.....	603
Рахманова Д. Р. Роль психологической службы в вузах Узбекистана	605
Matkarimova N.M. Abu Rayxon Beruniy va abu ali ibn sinoning qarashlarida inson va jamiyat munosabatlarida tarbiyaning ifodalanishi	607

**ZAMONAVIY PSIXOLOGIYADA
JAMIYATNING DOLZARB MUAMMOLARI:
YECHIMLAR VA ISTIQBOLLAR**

mavzusida Xalqaro ilmiy-amaliy konferensiya

2024-yil 20-21-may

1-qism

Mazkur to'plamga kiritilgan materiallarning mazmuni, undagi statistik ma'lumotlar va me'yoriy hujjatlar sanasining to'g'riligiga hamda tanqidiy fikr-mulohazalarga mualliflarning o'zlari ma'suldirlar.